

MATERIÁLŸ

MATERIALS

Archívne dokumenty k výskumu spolkového života v meste Košice v období 1867 – 1914

Nikoleta Lattová

vol. 5, 2016, 2, pp. 82-94

Archive documents to the research of association's life in Košice 1867 - 1914

In the second half of the 19th century in Hungary there was an enormous increase in the number of associations. While in 1862 there were 579 registered associations, in 1878 it was already 3995. The associations had no duty to keep administration paperwork and agenda. They were acting as independent communes and as a result of this were autonomous written records and administration paperwork. Public authorities had no right to interfere in their own administration records, they just might have consulted them. The way how the written records of each association were kept and preserved for the future generations depended on its individual "conscientious" members. This has resulted in a fact that the researchers who are dealing with the issues of administration record keeping have access mainly to incomplete and fragmentary archive documents. The aim of the article is to present the conditions of the archival historical sources that are related to the research of community life and life in associations in the city of Košice in 1867 – 1914. The research was conducted in archives and libraries located in the investigated city of Košice, as well as in the same type of institutions in Budapest. Available historical sources particularly include the articles of associations, reports to the police headquarters and own documents and records of associations themselves. These include documents such as speeches, annual reports, reports on general meetings, almanacs, journals, publications published by associations and issues of memorial books published on the occasion of special anniversaries to commemorate the founding of association.

Key words: Associations. Archive documents. Annual reports. Almanacs. Publications.

V druhej polovici 19. storočia prebiehajú v Uhorsku celospoločenské zmeny. V dôsledku priemyselnej revolúcie a postupujúcej modernizácie dochádza k zmene životného štýlu všetkých vrstiev society. Spolková činnosť patrí medzi najvýznamnejšie znaky meštianskej politickej kultúry v druhej polovici 19. storočia a medzi indikátory prechodu od stavovskej k občianskej spoločnosti. Spolky prekonávali tradičné delenie ľudí podľa stavu, majetku alebo profesie.¹ Členovia si boli navzájom rovní. Prostredníctvom spolkovéj činnosti vyjadrovali jednotlivci svoje záujmy a postoje, čo utváralo štruktúru spoločnosti a presadzovalo liberálne a neskôr demokratické princípy do života komunity.² Svojimi aktivitami vstupovali spolky do verejného priestoru, napr. organizovaním osláv, prehliadok, zábav, dobročinnými aktivitami, vzájomnými návštevami s cudzími spolkami. Všetky tieto udalosti boli dôležitým prvkom pri utváraní občianskej kultúry, pretože aktivity, ktoré realizovali spolky sa stali stabilnou súčasťou

1 Začiatkom 19. storočia nahradila stavovskú diferenciáciu vzdelanosťou. Členovia spolkov chceli byť medzi seberovnými. Platilo to najmä pre muzeálne spolky a kasína. V druhej polovici 19. storočia vstupovali do spolkov ďalšie vrstvy obyvateľstva, predovšetkým stredné a nižšie. KAFKOVÁ, Renata. Spoločnosti – geneza, význam v rámci občianskej spoločnosti, stav bádání v české historiografii a jeho úkoly. In: *Acta facultatis philosophicae. Historie historica*, 2003, roč. 10, č. 208, s. 184-185.

2 HLAVAČKA, Milan. Historicko-sociální parametry občianskej spoločnosti aneb jak se v českých zemích změnili měšťané v občany? In: BARTONÍČEK, Pavel (Ed.). *Formování občianskej spoločnosti ve Slaném a na Slánsku na přelomu 19. a 20. století*. Slaný: Knihovna Václava Štecha ve Slaném, 2012, s. 14, 20.

kultúry občianskych vrstiev.³ Spolkový život v Habsburskej monarchii bol ovplyvňovaný mnohými faktormi. Na druhej strane aj jeho vplyv v spoločnosti bol veľký a o členstvo v spolku bol veľký záujem.⁴ O tejto skutočnosti vypovedá aj nárast počtu spolkov v celouhorskom meradle. V roku 1862 bolo v Uhorsku zaevidovaných 579 spoločností a v roku 1878 už 3995.⁵

Spolky ako nezávislé komúny, kolektívy, viedli autonómnu písomnú administratívu. Verejnoprávne orgány nemali právo zasahovať do vlastných spolkových spisov, smeli do nich len nahliadnuť. Zachovanie písomnej agendy spolkov pre nasledujúce generácie záviselo od jednotlivých „svedomitých“ členov. Preto majú bádatelia zaoberajúci sa spolkovou problematikou k dispozícii prevažne nekompletné archívne dokumenty.⁶

Základnými zdrojmi pre výskum spolkového života v Košiciach v rokoch 1867 – 1914 sú archívne pramene zo skúmaného obdobia.⁷ Východiskovým dokumentom výskumu by mali byť evidencie spolkov. V Archíve mesta Košice je uložený zoznam spoločností, ktorý nie je časovo zaradený.⁸ Je však zameraný na organizácie fungujúce prevažne v štyridsiatych a päťdesiatych rokoch 20. storočia.⁹ Dostupný je aj index spolkov, ktorý takisto nie je vymedzený rokmi. Obsahuje menný zoznam, ktorý pri jednotlivých názvoch uvádza aké informácie je možné o danej organizácii zistiť z archívnych dokumentov.¹⁰ Väčšinou sú to údaje o vzniku a zániku a vzťahujú sa na už spomínanú evidenciu. Komparácia oboch dokumentov evokuje, že aj uvedený index sa zameriava na spoločnosti z druhej polovice 20. storočia. Mnohé pomenovania z prvého aj druhého prameňa svojím názvom pripomínajú spolky z predchádzajúceho obdobia. Je teda problematické určiť, či ide o tie isté spoločnosti, resp. ich pokračovateľov. Prípadne, či sú to novo založené organizácie s rozdielnymi cieľmi a charakterom, a len zhodou okolností majú rovnaký alebo podobný názov.

3 Príslušníci občianskych vrstiev disponujú dostatočným majetkom a postavením, aby mohli presadzovať princípy občianskej spoločnosti. Patria tu vzdelanci, príslušníci slobodných povolání, vyššie a stredné úradníctvo, technická inteligencia, profesori, stredoškolskí učitelia, duchovní, buržoázia a podnikatelia. KLADIWA, Pavel – POKLUDOVÁ, Andrea – KAFKOVÁ, Renata. *Lesk a bída obecních samospráv Moravy a Slezska 1850 – 1914. II. díl, 1. svazek. Muži z radnice*. Ostrava : Filozofická fakulta Ostravské univerzity, 2008, s. 19, 99.

4 „Spolok je pre mesto tým, čím je rodina pre deti: ľudia učia sa vo spolkoch vzájomnej láske, úcte a citia sa ako jedna rodina. Dobrý spolok sa nedá zlatom vyvážiť.“ Dobové vyjadrenie hasiča z Hornej Oravy, citované podľa: MANNOVÁ, Elena. Ideové smery, kultúrny a spoločenský život. In: KOVÁČ, Dušan a kol. *Slovensko v 20. storočí I. Na začiatku storočia 1901 – 1914*. Bratislava : Veda, 2004, s. 249.

5 Kľúčovým aspektom v tomto smere bol proces urbanizácie, pretože väčšina spolkov sa sústredila v mestách. V mestách pripadol jeden spolok na 927 obyvateľov, v župách na 4328. Z celkového počtu obcí v Uhorsku len 6,8 % malo spolok, z miest 73,5 %. MANNOVÁ, Elena. Prehľad vývoja spolkového hnutia na Slovensku z aspektu formovania občianskej spoločnosti. In: STENA, Ján (Ed.). *Občianska spoločnosť. Problémy a perspektívy v ČSFR*. Bratislava : Sociologický ústav SAV, 1991, s. 73.

6 BŐZSE, Sándor. „Az egyesületi élet a polgári szabadság...“ : *Somogy megye egyesületei a dualizmus korában*. Kaposvár : Somogy Megyei Levéltár, 1997, s. 22.

7 Heuristický výskum prebiehal v Archíve mesta Košice, v Štátnom archíve v Košiciach, v Maďarskom krajskom archíve v Budapešti a v Krajinskej Szechenyiho knižnici v Budapešti. V Szechenyiho knižnici sa okrem súčasnej historiografie nachádzajú aj dobové dokumenty, napr. stanovy. Torzovité archívne dokumenty týkajúce sa väčšinou konkrétnych spolkov sa nachádzajú aj vo Východoslovenskom múzeu v Košiciach, Verejnej knižnici Jána Bocatia v Košiciach a Štátnej vedeckej knižnici v Košiciach v oddelení Bibliotheca Cassoviensis a Oddelení historických fondov.

8 Nie je rokmi vymedzené obdobie, na ktoré sa daná evidencia vzťahuje. Až po podrobnom preskúmaní bolo možné zistiť, či sprostredkúva spolky z dualizmu alebo napr. z 20. storočia.

9 Archív mesta Košice (ďalej len AMK), Evidencia spolkov v Košiciach a okrese košickom.

10 AMK, Index spolkov v obvode mesta Košic a obcí okresu Košice.

Štátny archív v Košiciach disponuje fondom s názvom *Cechy, spolky a záujmové organizácie*. Obsahuje informácie iba k šiestim spolkom z dualistického obdobia. Napriek tomu poskytuje o nich základné údaje, konkrétne vznik, zánik a vytýčené ciele podľa stanov. Ďalší materiál tvoria zápisnice z valných zhromaždení a korešpondencia, ak sa zachovala.¹¹

Dôležité z hľadiska sledovania nárastu počtu spolkov v meste sú dobové štatistiky maďarskej proveniencie.¹² Prvú polovicu 19. storočia zmapoval ešte nemecký autor Stubenrauch Moriz. *Statistische Darstellung des Vereinswesens im Kaiserthume Oesterreich. 1857 (Štatistické zobrazenie spolkového života v Rakúskom cisárstve)*.¹³ V druhej polovici 19. storočia vypracovali evidencie maďarskí bádatelia Hunfalvy János: *Magyarország különhozó egyletei (Rozmanité maďarské spolky)*¹⁴ a Varga Gyula: *Magyarország egyletei és társulatai 1878 – ban (Maďarské spolky a spoločnosti v roku 1878)*.¹⁵ Okrem uvedených existujú ešte štatistiky zvlášť pre bankové a úverové inštitúcie¹⁶ a celo-krajinské štatistiky.¹⁷

Chýbajúcu medzeru obdobia rokov 1896 – 1914, pre ktoré neexistuje žiadna evidencia, vyplňajú košické adresáre nachádzajúce sa vo Verejnej knižnici Jána Bocatia. Zachovali sa pre roky 1891 – 1901, 1903, 1906 – 1908, 1910 – 1911, 1913 – 1914.¹⁸

11 Štátny archív v Košiciach (ďalej len ŠA-K), fond Cechy, spolky a záujmové organizácie, Spolky v abovskej a turnianskej župe 1861 – 1918 (aj Svojina 1945 – 1954).

12 Územie dnešného Slovenska bolo v dualistickom období súčasťou Uhorska a tak tu platili rovnaké podmienky pre rozvoj spolkového života. Pre výskum spolkov v Košiciach je teda z metodologického hľadiska významná maďarská historiografia aj archívne dokumenty nachádzajúce sa v Maďarskom krajinskom archíve v Budapešti a v Krajinskej Szechényiho knižnici v Budapešti. Spoločenský a ekonomický obraz Košíc v 19. storočí približujú napr. publikácie: SZIKLAY, János – BOROVSKY, Samu. *A Magyarország Vármegyéi és Városai I.: Abauj-Torna Vármegye és Kassa*. Budapest : Apollo, 1896, 580 s. Časť o košickej spoločnosti je dostupná aj na internete: SZIKLAY, János – BOROVSKY, Samu. *Abauj-Torna Vármegye és Kassa* [online]. Budapest 1896 [cit. 10.12.2013]. Dostupné na internete: <<http://mek.oszk.hu/09500/09536/html/0001/23.html>>. WICK, Béla. *Kassa története és műemlékei*. Kassán : Wiko, 1941, 446 s.

13 STUBENRAUCH, Moriz. *Statistische Darstellung des Vereinswesens im Kaiserthume Oesterreich. 1857* [online]. [cit. 28.11.2014]. Dostupné na internete: <<http://babel.hathitrust.org/cgi/pt?id=mdp.39015009016844;view=1up;seq=5>>

14 HUNFALVY, János. *Magyarország kulonbozo egyletei. Statistikai Közlemények*. Pesten : Magyar Tudományos Akadémia Statistikai Bizottsága, 1862.

15 VARGA, Gyula. *Magyarország egyletei és társulatai 1878 – ban. Hivatalos Statistikai Közlemények*. Budapest : Országosmagy. kir. Statistikai Hivatal, 1880.

16 HUNFALVY, János. *Hivatalos statistikai Közlemények*. Tieto štatistiky vyšli vo viacerých zväzkoch. K dispozícii sú pre roky 1861 – 1878.

17 HUNFALVY, János. *Magyar-Osztrák rövid statistikája*. Budapest : Az Athenaeum tulajdona, 1874, 288 s. HUNFALVY, János. *Az Osztrák Birodalom rövid statistikája különös tekintettel a Magyar államra*. Pest : Emich Gusztáv sajtója, 1867, 215 s. Zoznam spolkov v Uhorsku do roku 1945 sprístupnila aj novšia práca z roku 1998: PÖR, Edit. *A magyarországi egyesületek címtára a reformkortól 1945-ig*. 1-3. köt. (Zoznam uhorských spolkov od reformného obdobia do roku 1945). Budapest : Művelődés kutató Intézet, 1988, 1357 s.

18 *Kassai Kalauz Czim-Naptár 1891 közönséges évre (Košický sprievodca - menný kalendár pre rok 1891)*. Kassán : Werfer Károly, 1891. *Kassai Kalauz Czim-Naptár 1892 székő évre (Košický sprievodca - menný kalendár pre rok 1892)*. Kassán : Werfer Károly, 1892. *Kassai Kalauz Czim-Naptár 1893 közönséges évre (Košický sprievodca - menný kalendár pre rok 1893)*. Kassán : Werfer Károly, 1892. *Kassai Kalauz Czimtar az 1894 évre (Košický sprievodca - adresár pre rok 1894)*. Kassán : Werfer Károly, 1894. *Kassai Kalauz Czimtar 1895-ik közönséges évre (Košický sprievodca - adresár pre rok 1895)*. Kassán : Werfer Károly, 1895. *Kassai Kalauz Czimtar az 1896 székő-évre (Košický sprievodca - adresár pre rok 1896)*. Kassán : Werfer Károly, 1895. *Kassai Kalauz Czimtar 1897-ik közönséges évre (Košický sprievodca - adresár pre rok 1897)*. Kassán : Werfer Károly, 1896. *Kassai Kalauz Naptár 1898-ik közönséges évre (Košický sprievodca - adresár pre rok 1898)*. Kassán : Werfer Károly, 1898. KOCSÁNYI, Béla. *Magyarországi társas és közművelődési körök, kereskedelmi-, ipari- és gazdasági szakegylet valamint dal- és zeneegyesületek címtára (Adresár uhorských spoločenských a osvetových spolkov, obchodných, remeselníckých*

Okrem iných údajov¹⁹ zaznamenávajú tiež spolky. Konkrétne v každom ročníku sú vymenované a do skupín rozdelené spolky pôsobiace v meste. Okrem názvu sprostredkujú aj údaje o sídle a menách členov.

Parciálne údaje²⁰ o jednotlivých spolkoch sú zaznamenané vo viacerých inventárnych jednotkách košických archívov.²¹ Podľa zamerania je možné dokumenty rozdeliť do troch skupín. Najväčšie zastúpenie majú pramene informujúce o činnosti a rozličných administratívnych úkonoch. Tieto údaje sa navzájom dopĺňajú a vo viacerých prípadoch prekrývajú so žiadosťami.²² Medzi administratívne záležitosti patria aj údaje o vzniku a zániku organizácií, hlásenia o spolkoch, spolkových previerkach, schválenia alebo zamietnutia žiadostí a stanov, rozpočty, objednávky a výkazy.²³

Druhú najpočetnejšiu skupinu tvoria žiadosti. Predkladali ich pri rozličných príležitostiach, napr. pre povolenie spolkových aktivít, ako tanečné zábavy, schôdze, alebo pre konkrétne aktivity súvisiace s cieľom spolku (vysádzanie stromov, pomoc pri usporiadaní výstavy...). Časté boli aj žiadosti o podporu od mesta, napr. pre chudobných, vojakov, ale aj pre samotné spoločenstvo.

Posledný typ dokumentov predstavujú stanovy. Sú prvým dokumentom, ktorý novovznikajúca spoločnosť vytvorila. Zakladatelia v nich charakterizovali zameranie spolku, jeho ciele, činnosť, štruktúru. Z hľadiska výskumu spolkového života sú najdôležitejším a primárnym zdrojom, pretože podávajú základné informácie o vzniku a fungovaní spolku.

a hospodárskych odborných spolkov a speváckych a hudobných spolkov). Kassa : Koczányi Béla, 1899. *Kassai Kalauz Czimtár 1900* (Košický sprievodca - adresár pre rok 1900). Kassán : Werfer Károly, 1900. *Kassai és Abauj-Torna megyei Kalauz czimtár 1901* (Košický a Abovsko-Turniansky sprievodca – adresár 1901). Kassán : Werfer Károly, 1901. *Kassa sz. kir. város és Abauj-Torna vármegye lakcim jegyzéke az 1903 évre* (Katalóg adres mesta Košice a Abovsko-Turnianskej župy pre rok 1903). Kassa : Vitéz A., 1902. KOCZÁNYI, Béla. *Kassa szab. kir. város és Abauj-torna vármegye czim és lakásjegyzéke 1906* (Katalóg mien a bytov mesta Košice a Abovsko-Turnianskej župy 1906). Kassa : Koczányi Béla, 1906. KOCZÁNYI, Béla. *Kassa szab. kir. város és Abauj-torna vármegye czim és lakásjegyzéke 1907/8* (Katalóg mien a bytov mesta Košice a Abovsko-Turnianskej župy 1907/8). Kassa : Koczányi Béla, 1908. LÁSZLÓ, Béla. *Kassa szab. kir. város és Abauj-torna vármegye czim és lakásjegyzéke 1910. évre* (Katalóg mien a bytov mesta Košice a Abovsko-Turnianskej župy pre rok 1910). Kassa : László Béla, 1910. *Kassa szab. kir. város teljes cimtára 1911. Évre* (Adresár mesta Košice pre rok 1911). Kassa : Felsőmagyarország nyomdája, 1911. LÁSZLÓ, Béla. *Kassa szab. kir. város czim és lakásjegyzéke 1913 – 1914. évre* (Katalóg mien a bytov mesta Košice pre roky 1913 – 1914). Kassa : László Béla, 1914.

19 Napr. kalendár, zoznam mešťanov a mestských inštitúcií...

20 Iba jednotlivé dokumenty ku konkrétnym spolkom, ktoré nemajú ucelený charakter a tým poskytujú čiastkové informácie. Napr. jeden dokument obsahuje stanovy, ďalší iba žiadosť, prípadne administratívne hlásenie.

21 ŠA-K, fond (ďalej len f.) Župa abovsko-turnianska 1881 – 1922; ŠA-K, f. Abovská župa 1860 – 1881; ŠA-K, f. Abovsko-turnianska župa, podžupan, 1882 – 1919; ŠA-K, f. Hlavný župan mesta Košíc 1862 – 1917; ŠA-K, f. Verejno-správne výbory abovsko-turnianskej župy 1882 – 1918; ŠA-K, f. Krajský súd v Košiciach. (1525) 1872 – 1949. II. zv.; AMK, f. Magistrát mesta Košice 1861 – 1914; AMK, f. Policajný kapitanát mesta Košice (1830) 1861 – 1922.

22 Napr. v oznámení pre mestskú radu, že: „Vedenie krajinského lesníckeho spolku uskutoční ročné valné zhromaždenie 27. a 28. septembra v Budapešti“, zároveň „(...) prosí mestskú radu, aby to vzala na vedomie a vyslala na poradu svojho zástupcu (...)“. AMK, f. Magistrát mesta Košice 1861 – 1914, škatuľa (ďalej len šk.) 326, inventárne číslo (ďalej len inv. č.) 1118, číslo spisu (ďalej len č. sp.) 4945/1885, Hlásenie o valnom zhromaždení lesníckeho spolku.

23 Podľa ministerských nariadení č. 1394/1873 a č. 773/1874 štát prikazoval každý polrok predkladať výkazy o vzniku a zániku spolkov. Pravdepodobne sa to však nedodriavalo, pretože v skúmaných archívoch nedisponovali pravidelnými evidenciami. Ojedinele sa našli výkazy, najmä v Štátnom archíve v Košiciach. Obsahovali správy z celej župy spísané pre určité typy spoločností, no zmienky o košických spolkoch sa objavovali zriedkavo. Takéto torzovité záznamy neumožňujú rekonštruovať na ich základe vývoj spolkov v meste.

Cenným prameňom, ktorý podáva kompletne informácie o existencii spolku sú tzv. „pamätne knihy“²⁴ a ročenky, prípadne ročné správy alebo správy z valného zhromaždenia.²⁵ Viacero jednotiek takýchto dokumentov sa nachádza vo Verejnej knižnici Jána Bocatia v Košiciach²⁶ a v Oddelení historických fondov Štátnej vedeckej knižnice v Košiciach.²⁷ Hoci sú tieto publikácie dôležitým prameňom, negatívne v tomto smere

24 *Emlékkönyv, emlékklapja, története*. Boli vydávané zväčša pri jubileách vzniku jednotlivých združení a písané často samotnými členmi. A „*Természettudományi Társaság*” *košicei csoportjának 20 éves jubileum emlékirata : 1911 – 1931 (Turisztikai egyesületi társaságok természetrajzi, emlékiratai 20. évfordulója 1911 – 1931)*. Košice : [Grafika Ny.], 1931, 80 s. KÖVES, Károly. *A 400 éves „Lőcsei-Ház” és a 63 éves „Kassai polgári társaskör (400 rokov Levočského domu a 63 rokov Košickej občianskej besedy)*. Košice : Atheneum, Kassai Könyvnyomda és Lapkiadó, 1931, 55 s. VÁRNAY, Ernő – GRUSETZKY, Ferenc. *A Kassai atletikai klub jubiláris emlékkönyve 1903 – 1923 (Pamätná kniha Košického atletického klubu pri príležitosti jubilea 1903 – 1923)*. Košice : Artigrafia, 1923, 126 s. KAPY, Gábor. *A Kassai Könyvnyomdászok egyesülete huszonöt éves fennállásának története (História 25 ročnej existencie Košického knižtlačárskeho spolku)*. Kassa : Ries Lajos Könyvnyomda és Kiadóüzlet, 1899, 52 s. *Pamätná kniha 30 ročnej jubilejnej slávnosti Košických kovorobotníkov 1903 – 1933*. *Emlékkönyve. A Kassai Vas- és fém munkások 30 éves jubileum ünnepélyenek*. Košice : Zväz kovorobotníkov, 47 s.

25 *Évkönyv, évi jelentése, évi működése, közgyűlés*. Obsahujú údaje o spolku za vybrané časové obdobie. Väčšinou je to jeden alebo dva po sebe nasledujúce roky. Vo výnimočných prípadoch troj- a viacročná perióda. Okrem príhovorov a súhrnných správ z valných zhromaždení o činnosti, sprostredkujúajú niekedy aj menný zoznam členov a finančné záležitosti, príjmy a výdaje spolku.

26 *A Kassai autonóm kath. kör 1908 május 28-iki közgyűléséből (Z valného zhromaždenia Košického autonómneho katolíckeho kruhu 28. mája 1908)*. Kassa : „Szent Erzsébet” nyomda, 1908, 15 s. *A Kassai autonóm kath. kör V. közgyűlése (V. valné zhromaždenie Košického autonómneho katolíckeho kruhu)*. Kassa : Szt. Erzsébet Könyvnyomda, 1910, 22 s. *A Kassai Jótékony Nőegylet 1890. évi jelentése (Ročné správy Košického dobročinného ženského spolku za rok 1890)*. Kassa : Nyomatott Ries Lajos Könyvnyomdató-intézetében, 1891, 15 s. *Jahres-Bericht des Kaschauer Musik-Vereins 1858 (Ročné správy Košického hudobného spolku 1858)*. Kaschau : Druck von C. Werfer, 1859, 25 s. *A Kassai munkásbetegseg-egylet XXVII-ik évi jelentése és zárszámása az 1902-ik évről (XXVII. ročné správy a vyúčtovanie V nemocí podporujúceho spolku košických robotníkov za rok 1902)*. Kassa : Werfer Károly, 1903, 23 s. *A Kassai munkásbetegseg-egylet XXX. évi jelentése és zárszámása az 1905-ik évről (XXX. ročné správy a vyúčtovanie V nemocí podporujúceho spolku košických robotníkov za rok 1905)*. Kassa : Vitéz A., 1906, 22 s. *RODICZKY, Jenő. A Kassai állattudó-egyesület évkönyve az 1887-ik évre (Ročenka Košického spolku na ochranu zvierat za rok 1887)*. Kassa : Ries Lajos Könyvnyomdaja, 1888, 80 s. *A Kassai takarékegylet mint szövetkezet XVIII-ik évi zárszámása (XVIII. ročné vyúčtovanie Košického sporiteľného spolku)*. Kassán : „Felsőmagyarország” pol. napilap Könyvnyomdaja, 1915, nečíslované. *Az Abauj-Torna vármegyei és Kassai közmívelődési egyesület 1905. március hó 4-én megtartott közgyűléséből (Z valného zhromaždenia Osvetového spolku Košic a Abovsko-Turnianskej župy, konaného dňa 4. marca 1905)*. Kassa : „Felsőmagyarország” politikai napilap, 1905, 28 s. *Az Abauj-Torna vármegyei és Kassai közmívelődési egyesület évi jelentése az 1913/1914. X. és XI. egyleti évről (Ročné správy Osvetového spolku Košic a Abovsko-turianskej župy z X. a XI. roku spolku 1913/1914)*. Kassa : Vitéz A. utóda Könyvnyomdaja, 1916, 33 s. *Megnyitó Beszéd. Az Abauj-Torna vármegyei és Kassai közmívelődési egyesület újjászervezése alkalmából (Úvodná reč pri reorganizácii Osvetového spolku Košic a Abovsko-Turnianskej župy)*. Kassa : Vitéz A. utóda Köny, kő- és műnyomdájában, 1904, 10 s. *A Kassai kir. jog. akadémia segély-egylet és olvasó kör évi jelentése 1878/9 (Ročné správy 1878/9 pomocného a čitateľského spolku Košickej kráľovskej právnickej akadémie)*. Kassán : Werfery Károly, 1879, 20 s. *A Kassai kir. jog. akadémia segély-egylet és olvasó kör évi jelentése 1884/85 (Ročné správy 1884/85 pomocného a čitateľského spolku Košickej kráľovskej právnickej akadémie)*. Kassán : Ries Lajos Könyvnyomdaja, 1885, 13 s. *Kassai és Abauj-tornamegyei protestáns patronázs egyesület három évi működése 1912 – 1915 (Trojročná činnosť 1912 – 1915 Protestantského patronátneho spolku Košic a Abovsko-Turnianskej župy)*. Kassa : „Felsőmagyarország” politikai napilap nyomdaja, 1915, 31 s.

27 *A Kassai kath. legényegyesület II. évkönyve 1891. január 1. – 1892. szeptember 30-ig. (II. Ročenka košického katolíckeho mládeňského spolku 1. január 1891 – 30. september 1892)*. Kassa : Bernovits G. kő- és Könyvnyomdaja, 1892, 31 s. *KARDOS, Gyula. A Kassai Kazinczy kör 1912 – 1913. évi jelentése (Ročné správy Košického Kazinczyho kruhu 1912 – 1913)*. Kassa : „Szent Erzsébet” – nyomda R. T. nyomása, 1913, 45 s. *KARDOS, Gyula. A Kassai Kazinczy kör 1913 – 1914. évi jelentése (Ročné správy Košického Kazinczyho kruhu 1913 – 1914)*. Kassa : „Szent Erzsébet” – nyomda R. T. nyomása, 1914, 51 s. *KARDOS, Gyula. A Kassai Kazinczy kör 1914 – 1917. évi jelentése (Ročné správy Košického Kazinczyho kruhu 1914 – 1917)*. Kassa : „Szent Erzsébet” – nyomda részvénytársaság nyomása, 1918, 90 s. *A Kassai autonóm kath. kör VIII. közgyűlése (VIII. valné zhromaždenie Košického autonómneho katolíckeho kruhu)*. Kassa : Szt. Erzsébet Könyvnyomda R. T. nyomása, 1913, 19 s. *A Kassai autonóm kath. kör IX. közgyűlése (IX. valné zhromaždenie Košického autonómneho katolíckeho kruhu)*.

pôsobí ich torzovitý charakter. Iba v ojedinelých prípadoch sa zachovali pre dlhšie časové obdobie,²⁸ ktoré by umožňovalo podrobnejší výskum vybranej organizácie. Väčšinou ide o jednorazové správy viažuce sa na konkrétny rok. Aj tieto informácie sú dôležité, pretože približujú charakter spolku, napr. majetkovo-právne záležitosti alebo členskú základňu. Tie sa ale mohli v priebehu existencie spolku meniť, čo však nie je možné ďalej sledovať.

Doplňkové informácie o činnosti spolkov je možné sledovať na základe vlastných spolkových prameňov.²⁹ K takým sú radené vydávané publikácie a časopisy,³⁰ ale taktiež rôzne plagáty, diplomy, pozvánky a vstupenky, prostredníctvom ktorých oboznamovali verejnosť so svojimi aktivitami. Množstvo takéhoto materiálu sa nachádza vo Východoslovenskom múzeu v Košiciach.³¹

V Maďarskom krajiniskom archíve disponuje dokumentmi o košických spolkoch fond Ministerstva vnútra.³² Pramennú bázu tvoria prevažne stanovy. V niekoľkých prípadoch sa pri nich vyskytujú aj ďalšie dokumenty, napr. listy ministrom vnútra, protokoly zo

Kassa : Szt. Erzsébet könyvnyomda R. T. nyomása, 1914, 26 s. *A Kassai autonom kath. kör XI. közgyűlése (XI. valné zshromáždzenie Košického autonómneho katolíckeho kruhu)*. Kassa : Szt. Erzsébet könyvnyomda R. T. nyomása, 1916, 21 s. *A Kassai autonom kath. kör XII. közgyűlése (XII. valné zshromáždzenie Košického autonómneho katolíckeho kruhu)*. Kassa : Szt. Erzsébet könyvnyomda R. T. nyomása, 1917, 26 s. *A Kassai autonom kath. kör XIII. közgyűlése (XIII. valné zshromáždzenie Košického autonómneho katolíckeho kruhu)*. Kassa : Szt. Erzsébet könyvnyomda R. T. nyomása, 1918, 23 s. *Az Abauj-Torna vármegyei és Kassai közművelődési egyesület évi jelentése az 1913/1914. és 1914/1915. X. és XI. egyletti évről. (Ročné správy s X. a XI. roku Osvetového spolku Košic a Abovsko-Turnianskej župy 1913/1914 a 1914/1915)*. Kassa : Vitéz A. utóda könyvnyomdája, 1916, 33 s. *A kassa egyházmegyei szegény tanulókat segélyező egyesület jelentése (Správy Pomocného spolku chudobných učiteľov košickej diecézy)*. Kassa : Wesselényi Géza könyvnyomdája, 1897, 22 s. *A Kassai királyi jogakadémia hallgatóit segélyező egylet évi jelentése (Ročné správy Pomocného spolku poslucháčov Košickej kráľovskej právnickej akadémie)*. Kassa : Pannonia, 1873, 9 s. *A Kassai kir. jogakadémia ifjusági egyleteinek évkönyve 1891 – 92.ről (Ročenka mládežníckeho spolku Košickej kráľovskej právnickej akadémie z rokov 1891 – 92)*. Kassa : Olvasókör, segélyegylet és dalkör, 1892, 59 s. *A Kassai kir. jogakadémia ifjusági egyleteinek évkönyve 1892 – 93.ről (Ročenka mládežníckeho spolku Košickej kráľovskej právnickej akadémie z rokov 1892 – 93)*. Kassa : Olvasókör, segélyegylet és dalkör, 1893, 58 s. Jedna takáto publikácia je uložená aj vo Východoslovenskom múzeu v Košiciach: *A Kassai iparosok és munkások nyugdíj egylete XIII-ik évi jelentése és zárszamadása 1910. évről (XIII. ročné správy a vyúčtovanie Penzijného spolku Košických remeselníkov a robotníkov za rok 1910)*. Kassa : Vitéz A. utóda műnyomdája, 1911, nečíslované.

28 Napr. pre Košický Kazinczyho kruh (1912 – 1917) a Košický autonómny katolícky kruh (1908, 1910, 1913 – 1918).

29 Vypracovali ich konkrétni členovia.

30 PFEIFFER, Miklós. *Tömegelektan és háború (Psychológia davu a vojna. Prednáška na zasadnutí Košického autonómneho katolíckeho kruhu 24. marca 1915)*. Kassa : „Szent Erzsébet” nyomda részvénytársaság, 1915, 13 s. *Gazdasági közlöny 1895 – 96 XV. évf. Az Abauj-Tornamegyei Gazdasági egyesület hivatalos értesítője (Hospodársky vestník 1895 – 96, XV. ročník. Oficiálne oznámenie/vestník Hospodárskeho spolku Abovsko-Turnianskej župy); Kürüc földön. Társadalmi, szepirodalmi és művészeti folyóirat. 1912. Az Abauj-Tornai és Kassai Közművelődési Egyesület, a Kassai Kazinczy, az Eperjesi Széchenyi és a Zempléni Kazinczy körök hmatalos lapja (Kurucká zem. Spoločenský, beletristický a umelecký časopis. Oficiálny časopis Osvetového spolku Abovsko-Turnianskej župy a Košic, Košického Kazinczyho kruhu a Zemplínskeho Kazinczyho kruhu)*.

31 Prostredníctvom plagátov a pozvánok oznamovali väčšinu svojich akcií. Tie pozostávali najmä z koncertov, predstavení a prednášok. Diplomy udeľovali spolky významným členom a osobnostiam za zásluhy a podporu. Vo východoslovenskom múzeu sú uložené prevažne plagáty a pozvánky o pripravovaných udalostiach. Medzi nimi sa objavujú aj vstupné lístky a diplomy.

32 Sú zastúpené nízkym počtom. Evidovaných je 92 jednotiek, z toho päť je stratených. Reálne je teda k dispozícii 87 spisov, päť z nich tvoria len prázdne obaly. V 11 prípadoch pozostávali pramene iba z jedného listu, výnimočne z dvoch alebo troch, adresovaných ministrom vnútra. Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára (ďalej MNL OL), fond Belügyminisztérium (ďalej BM), šk. 150.

zasadnutí a ojedinelý záznam podáva údaje o príjmoch a výdavkoch spoločnosti.³³ Jeden spis obsahuje výkaz spolkov v meste Košice z roku 1873.³⁴

Archívne dokumenty v Krajinskej Szechényiho knižnici pozostávajú najmä zo spolkových stanov.³⁵ Zvyšné dokumenty predstavujú vybrané oblasti zo života spolkov, zápisnice, ročenky, publikácie, časopisy a rôzne iné spisy, napr. knižničný zoznam. Vznikali priamo na spolkovej pôde, vypracované internými členmi. Zväčša zaznamenávali činnosť organizácie, no mohli slúžiť aj ako reprezentatívne zložky, ktorými sa spolok predstavoval verejnosti, najmä prostredníctvom časopisov. V prípade ročeniek je otázne, či boli vypracované iba pre interné potreby a vlastných členov, alebo aj pre širšie mestské spoločenstvo.³⁶ Takéto dokumenty sa zachovali len pre niektoré spolky a z chronologického hľadiska neposkytujú dlhodobé informácie.³⁷

Z časopisov sa zachovali: „Pamätnica“ (*Emléklapja*) Košického konverzačného spolku z roku 1887;³⁸ Almanach košických novinárov z roku 1897;³⁹ niekoľko čísel časopisu Košického právnického spolku – Právnický život (*Jogász élet*);⁴⁰ dve čísla časopisu

33 V prípade Pomocného spolku košických kamenárskych a murárskych pomocníkov.

34 „Výkaz všetkých spolkov, kasín, sporiteľní, dobročinných spolkov a peňažných spoločenských inštitúcií existujúcich v slobodnom kráľovskom meste Košice.“ MNL OL, f. MB, šk. 150, č. sp. 27170/1873, Výkaz spolkov existujúcich v meste Košice.

35 Dokopy ich je 30.

36 Napr. ročenky Kazinczyho kruhu, v ktorých sú uverejňované literárne príspevky jeho členov.

37 Knižničné zoznamy Spolku košickej obchodníckej mládeže z rokov 1901, 1903, 1905; pre Košický autonómny kruh zápisnice z valných zhromaždení; ročné správy za rok 1858 pre Košický hudobný spolok; zápisnica z prvého valného zhromaždenia Invalidno-penzijného spolku košických remeselníkov a robotníkov v roku 1899, ročné správy Osvetového spolku Abovsko-Turnianskej župy a Košíc pre roky 1907 a 1910. RASCHKÓ, Géza – MOSKOVITS, Géza. *A kassai kereskedő ifjak társulata könyvtárának* (Knižnica Spoločnosti mladých košických obchodníkov). Kassa : Kereskedő ifjak társulata, 1901, 22 s. MOSKOVITS, Géza – ROMÁNSZKY, János. *A kassai kereskedők köre könyvtárának* (Knižnica Košického obchodníckeho kruhu). Kassa : Kereskedők kör, 1903, 33 s. MOSKOVITS, Géza – ROMÁNSZKY, János. *A kassai kereskedők köre könyvtárának* (Knižnica Košického obchodníckeho kruhu). Kassa : Kereskedők kör, 1905, 35 s. *A kassai autonom kath. kör VIII. közgyűlése* (VIII. valné zhromaždenie Košického autonómneho katolíckeho kruhu). Kassa : Szt. Erzsébet könyvnyomda R. T. nyomása, 1913, 19 s. *A kassai autonom kath. kör IX. közgyűlése* (IX. valné zhromaždenie Košického autonómneho katolíckeho kruhu). Kassa : Szt. Erzsébet könyvnyomda R. T. nyomása, 1914, 26 s. *A kassai autonom kath. kör XI. közgyűlése* (XI. valné zhromaždenie Košického autonómneho katolíckeho kruhu). Kassa : Szt. Erzsébet könyvnyomda R. T. nyomása, 1916, 21 s. *A kassai autonom kath. kör XII. közgyűlése* (XII. valné zhromaždenie Košického autonómneho katolíckeho kruhu). Kassa : Szt. Erzsébet könyvnyomda R. T. nyomása, 1917, 26 s. *A kassai autonom kath. kör XIII. közgyűlése* (XIII. valné zhromaždenie Košického autonómneho katolíckeho kruhu). Kassa : Szt. Erzsébet könyvnyomda R. T. nyomása, 1918, 23 s. *Jahres-Bericht des Kaschauer Musik-Vereins 1858* (Ročné správy Košického hudobného spolku 1858). Kaschau : Druck von C. Werfer, 1859, 25 s. SÍPOSS, A. Gyula. *Údvözlő beszéde – első évi közgyűlésen a kassai iparosok és munkások rokkant- és nyugdíj egyete 1899 évimárczius hó 26-án megtartott* (Úvítacia reč na prvom valnom zhromaždení Invalidného a penzijného spolku košických remeselníkov a robotníkov uskutočneného dňa 26. marca 1899). Kassa : Nauer H., 1899, nečíslované. TAKÁCS, Menyhért. *Elnöki megnyitó beszéd és titkári jelentés. Az Abauj-Torna vármegyei és kassai közművelődési egyesület 1905 március hó 4-én megtartott közgyűléséből* (Úvodná reč a správa tajomníka z valného zhromaždenia Osvetového spolku Abovsko-Turnianskej župy a Košíc, dňa 4. marca 1905). Kassa : „Felsőmagyarország“ politikai napilap nyomdása, 1905, 28 s. *Az Abauj-Torna vármegyei és Kassa közművelődési egyesület évi jelentése az 1907 évről* (Ročné správy Osvetového spolku Abovsko-Turnianskej župy a Košíc za rok 1907). Kassa : Vitéz A. utóda könyv-, kő- és műnyomdájá, 1908, 24 s. *Az Abauj-Torna vármegyei és Kassa közművelődési egyesület évi jelentése az 1910 évről* (Ročné správy Osvetového spolku Abovsko-Turnianskej župy a Košíc za rok 1910). Kassa : „Szent Erzsébet“ – nyomda r. t. nyomása, 1911, 29 s.

38 „A kassai társalgási egylet“ Emléklapja. 1887. évi május hó 15. (Pamätnica Košického konverzačného spolku 15. máj 1887).

39 *Kassai almanach 1897* (Košický almanach 1897). Kassa : A kassai hírlapírók otthona, 1897.

40 *Felsőmagyarországi Jogászélet. A kassai jogász egylet és a Máramarosszigeti joghallgatók egyesületének hivatalos lapja. (Hornouhorský právnický život. Oficiálny časopis Košického právnického spolku a Spolku*

Minerva, vydávaný Košickým literárnym spolkom;⁴¹ publikácia Košického speváckeho spolku – Košický sprievodca (*Kassai Utmutató*)⁴² a vy publikovaná prednáška o pôsobení Ferenc Kazinczyho, ktorá odznela na pôde Kazinczyiho kruhu.⁴³ Dostupné sú aj pamätné knihy o osvetových spolkoch,⁴⁴ speváckom spolku⁴⁵ a košických obchodníkoch.⁴⁶

Najkompletnejšie spomedzi zachovaných spolkových dokumentov v Szechényiho knižnici sú ročenky.⁴⁷ Zachovali sa pre Kazinczyho kruh,⁴⁸ Košickú polovnú spoločnosť

marmaroškých poslucháčov práva). II. évfolyam, Kassa, 1912 január 15, 9 – 10 szám; *Felsőmagyarországi Jogászélet. A Kassai jogász egyesület és a Máramarosszigeti joghallgatók egyesületének hivatalos lapja*. (Hornouhorský právnický život. Oficiálny časopis Košického právnického spolku a Spolku marmaroškých poslucháčov práva). II. évfolyam rendkívüli kiadás, 1912 febr. 11; *Felsőmagyarországi Jogászélet. A Kassai jogász egyesület és a Máramarosszigeti joghallgatók egyesületének hivatalos lapja*. (Hornouhorský právnický život. Oficiálny časopis Košického právnického spolku a Spolku marmaroškých poslucháčov práva). II. évfolyam Kassa, 1912 febr. 1., 11 – 12 szám.

41 *Minerva. A Kassai irodalmi társaság lapja* (Minerva. Časopis Košickej literárnej spoločnosti). 1. szám. Kassa, 1893 december hó; *Minerva. A Kassai irodalmi társaság lapja* (Minerva. Časopis Košickej literárnej spoločnosti). 2. szám. Kassa, 1894 márczius hó.

42 LEKLY, Gyula. *Kassai utmutató* (Košický sprievodca). Kassa : Kassai dalegyelet, 1901, 84 s.

43 HORVÁTH, Balázs. *Kazinczy Ferenc Kassai szereplése. Felolvastott a Kassai Kazinczy kör 1901 évi október hó 24-én tartott emlékünnepején* (Košické pôsobenie Ferenc Kazinczyiho. Prednesené na spomienkovej oslave v Košickom Kazinczyiho kruhu 24. októbra 1901). Kassa : Szt. Erzsébet könyvnyomda r. t. nyomása, 1910, 13 s.

44 LEKLY, Gyula. *A közművelődési egyesületek és Kassa* (Osvetové spolky a Košice). Kassa : Nyomatott Bernovits Gusztáv könyvnyomdájában, 1885, 15 s.

45 SCHALKHÁZ, Lipót. „Dalos Kassa” A Kassai zenekedvelők koszorús dalegyületének története. 1907 – 1942 (*„Spevavé Košice” História Speváckeho spolku košických milovníkov hudby. 1907 - 1942*). Kassa : Grafika ny., 1944, 179 s.

46 KERÉKES, György. *A Kassai kereskedők életéből harmadfélszázad 1687– 1913* (Zo života košických obchodníkov 1687 – 1913). Budapest : Az Országos Iparegyesület kiadása, 1913, 267 s.

47 V niektorých prípadoch sú totožné s ročenkami, ktoré sa zachovali v košických inštitúciách.

48 Ročníky 1898 – 1901, 1901 – 1904, 1906, 1907 – 1908 – 1917. Obsahujú príhovory k rôznym udalostiam a výročiam, zoznam literárnych príspevkov členov, v niektorých ročníkoch kompletne zoznamy publikačnej činnosti, stanovy a menný členský zoznam. K uvedenému spolku vyšla aj publikácia, ktorá mapuje jeho tridsaťročnú existenciu 1898 – 1928. GERLÓCZY, Géza – KOVÁCS, Zsigmond. A „Kassai Kazinczy kör” évkönyve 1898 – 1901 (Ročenka Košického Kazinczyiho kruhu 1898 – 1901). Kassa : Vitéz A. könyv-, kö- és műnyomdájá, 1901, 200 s. BLANÁR, Béla - KOVÁCS, Zsigmond. A „Kassai Kazinczy kör” évkönyve 1901 – 1904 (Ročenka Košického Kazinczyiho kruhu 1901 – 1904). Kassa : Kazinczy kör, 1904, 187 s. KOVÁCS, Zsigmond. *Titkári jelentés a Kazinczy kör egy évi működéséről* (Správa tajemníka o činnosti Kazinczyiho kruhu za jeden rok). Kassa : Werfery Károly, 1906, 12 s. EÖTTEVÉNY, Nagy Olivér. *Jelentés a Kassai Kazinczy kör 1907 – 8. évadbeli működéséről* (Správa o činnosti Košického Kazinczyiho kruhu v sezóne 1907 – 8). Kassa : Kazinczy kör, 1908, 25 s. EÖTTEVÉNY, Nagy Olivér. *A Kassai Kazinczy kör 1908 – 9-iki évadja* (Košický Kazinczyiho kruh sezóna 1908 – 9). Kassa : Kazinczy kör, 1909, 14 s. TAKÁCS, Menyhért – EÖTTEVÉNY, Nagy Olivér. *A Kassai Kazinczy kör 1909 – 10-iki évadja* (Košický Kazinczyiho kruh sezóna 1909 – 10). Kassa : Kazinczy kör, 1910, 30 s. TAKÁCS, Menyhért – KARDOS, Gyula. *A Kassai Kazinczy kör 1910 – 11. évi jelentése* (Ročné správy Košického Kazinczyiho kruhu 1910 – 11). Kassa : Kazinczy kör, 1910, 33 s. KARDOS, Gyula. *A Kassai Kazinczy kör 1912 – 1913. évi jelentése* (Ročné správy Košického Kazinczyiho kruhu 1912 – 1913). Kassa : „Szent Erzsébet” – nyomda R. T. nyomása, 1913, 45 s. KARDOS, Gyula. *A Kassai Kazinczy kör 1913 – 1914. évi jelentése* (Ročné správy Košického Kazinczyiho kruhu 1913 – 1914). Kassa : „Szent Erzsébet” – nyomda R. T. nyomása, 1914, 31 s. KARDOS, Gyula. *A Kassai Kazinczy kör 1914 – 1917. évi jelentése* (Ročné správy Košického Kazinczyiho kruhu 1914 – 1917). Kassa : „Szent Erzsébet” – nyomda részvénytársaság nyomása, 1918, 90 s. SZIKLAY, Ferenc. *Kazinczy évkönyv 1898 – 1928* (Kazinczyiho ročenka 1898 – 1928). Košice – Kassa : Kazinczy kör, 1929, 170 s.

(A kassai Falka-Vadász Társulat)⁴⁹ a Hornouhorský muzeálny spolok,⁵⁰ z ktorého vzniklo Košické múzeum.⁵¹

Najviac zachovaných archívnych dokumentov v rámci skúmaných inštitúcií tvoria spolkové stanovy, ktoré museli spolky vypracovať ešte pred samotným vznikom. V nich charakterizovali novovznikajúce združenie. Obsahuje teda prvotné údaje o cieľoch, členstve, organizačnej štruktúre a fungovaní spolku. Limity vo výskume spolkového života v meste Košice predstavujú získané pramene v oblasti údajov o činnosti spolkov. V prvom rade je to nedostatok dobových materiálov, ktoré by poskytovali tieto informácie. Výnimku predstavujú dokumenty uložené v Krajinskej Szechenyiho knižnici a v košických inštitúciách⁵² – ročenky, protokoly, knihy, časopisy. Majú však torzovitý charakter a vzťahujú sa na minimálny počet spolkov. Z uvedeného dôvodu je možné ich použiť najmä pri výskume konkrétnych združení.⁵³

V archívoch v Košiciach existujú záznamy o rôznych spolkových aktivitách, predovšetkým vo forme žiadostí a administratívnych správ. Vynárajú sa tu však komplikácie, ktoré obmedzujú výskum. V dokumentoch sa často obmieňajú podobné označenia spolkov. To spôsobuje, že sa nedá určiť, či ide o viacero spoločností alebo iba jednu – dve s podobným pomenovaním.⁵⁴ Problém ešte umocňuje skutočnosť, že pre väčšinu

49 Pre pôvodný maďarský názov spolku *A kassai Falka-Vadász Társulat* nemá slovenský jazyk jednoznačné pomenovanie. Jeho doslovný preklad by bol Košická poľovnícka spoločnosť so svorkou, vo význame spolok, ktorý usporadúval tzv. štvanicu, alebo hon za pomoci poľovníckych psov. Český preklad z maďarčiny je *honební společnost*. Slovenčina však nemá ekvivalent pre slovo *honební* a v takýchto prípadoch používa označenie *poľovní*. Z uvedených dôvodov v texte použijeme pre názov spolku termín – *Košická poľovnícka spoločnosť*, ale zároveň v zátvorke uvádzame aj originálny maďarský názov (*A kassai Falka-Vadász Társulat*). Ročenky skúmaného spolku sa zachovali pre roky 1895, 1896, 1900 – 1902, 1904, 1905. Sprostredkúvajú zoznamy členov, stanovy spolku, aj informácie o konkrétnych pretekoch. Popisujú kedy sa dostihy konali, kto sa ich zúčastnil, stručný priebeh a výhercov. V závere sú uvedené finančné prostriedky spolku, ktoré získali darmi alebo poplatkami. *A kassai Falka-Vadásztársulat évkönyve 1895 évről*. Kassa : Werfer Ny, 1895, 61 s. *A kassai Falka-Vadásztársulat évkönyve 1896 évről*. Kassa : Werfer Ny, 1896, 27 s. *A kassai Falka-Vadásztársulat évkönyve 1900 évről*. Kassa : Werfer Ny, 1900, 19 s. *A kassai Falka-Vadásztársulat évkönyve 1901 évről*. Kassa : Werfer Ny, 1901, 21 s. *A kassai Falka-Vadásztársulat évkönyve 1902 évről*. Kassa : Werfer Ny, 1902, 27 s. *A kassai Falka-Vadásztársulat évkönyve 1904 évről*. Kassa : Werfer Ny, 1904, 28 s. *A kassai Falka-Vadásztársulat évkönyve 1905 évről*. Kassa : Werfer Ny, 1905, 29 s.

50 Kompletných 12 ročníkov (1872/1873 – 1902) informuje o činnosti, členstve a fungovaní spolku. KÁROLY, Gy. Hugó. *A felsőmagyarországi múzeum-egylet első évkönyve 1872/3-ról*. Kassa : Werfery Károly, 1874, 70 s. STÖHR, Antal. *A felsőmagyarországi múzeum-egylet második évkönyve*. Kassa : Kosch és Scharf kö- és könyvnyomdája, 1876, 88 s. STÖHR, Antal. *A felsőmagyarországi múzeum-egylet harmadik évkönyve*. Kassa : Kosch és Scharf kö- és könyvnyomdája, 1879, 168 s. STÖHR, Antal. *A felsőmagyarországi múzeum-egylet negyedik évkönyve*. Kassa : Werfer Károly, 1882, 159 s. STÖHR, Antal. *A felsőmagyarországi múzeum-egylet ötödik évkönyve*. Kassa : Werfer Károly, 1884, 121 s. STÖHR, Antal. *A felsőmagyarországi múzeum-egylet hatodik évkönyve*. Kassa : Werfer Károly, 1885, 111 s. STÖHR, Antal. *A felsőmagyarországi múzeum-egylet hetedik évkönyve*. Kassa : Werfer Károly, 1886, 84 s. STÖHR, Antal. *A felsőmagyarországi múzeum-egylet nyolczadik évkönyve*. Kassa : Werfer Károly, 1887, 64 s. STÖHR, Antal. *A felsőmagyarországi múzeum-egylet kilenczedik évkönyve*. Kassa : Werfer Károly, 1888, 71 s. STÖHR, Antal. *A felsőmagyarországi múzeum-egylet tizedik évkönyve*. Kassa : Werfer Károly, 1889, 79 s. STÖHR, Antal. *A felsőmagyarországi múzeum-egylet tizenegyedik évkönyve*. Kassa : Werfer Károly, 1892, 105 s. GÖRÖG, Gyula. *A felsőmagyarországi múzeum-egylet tizenkettedik évkönyve*. Kassa : Werfer Károly, 1902, 156 s.

51 O činnosti múzea v roku 1908 podáva obraz publikácia: VARJÚ, Elemér. *A kassai múzeum az 1908 évben (Košické múzeum v roku 1908)*. Kassa : Szt. Erzsébet Ny., 1909, 56 s.

52 Verejná knižnica Jána Bocatia, Štátna vedecká knižnica – oddelenie Bibliotheca Cassoviensis a Oddelenie historických fondov a Východoslovenské múzeum.

53 Menovite by bolo možné na základe týchto dokumentov skúmať Košický Kazinczyho kruh, Košickú poľovnú spoločnosť (A Kassa Falka vadász társulat), Košický autonómny katolícky kruh a do určitej miery aj Osvetový spolok Abovsko-Turnianskej župy a Košíc.

54 Týka sa to napr. nasledovných spolkov: Ženský spevácky spolok – Košický ženský spevokol, Košický ženský spevácky spolok – Ženský spevokol; Spolok pre skráslenie Košíc – Okrášľujúci spolok mesta Košice; Židovský

z otázných prípadov existuje medzi záznamami len jedna alebo dve zmienky, čo navodzuje dojem, že v niektorých prípadoch ide o skrátene pomenovanie. Zároveň to evokuje otázku, či vybrané spolky reálne vykonávali činnosť alebo sa iba zaregistrovali ale žiadnym spôsobom nezasiahli do života v meste? Odpoveď na tieto otázky by mohol priniesť výskum dobovej tlače. Tlač bola taktiež jedným zo spôsobov prezentácie spolkov. Okrem všeobecných článkov týkajúcich sa spoločenského a kultúrneho života, obsahovali niektoré noviny pravidelné rubriky, ktoré informovali o spolkovom živote. Rovnako sa na ich stránkach objavovali aj reklamy, resp. oznámenia o pripravovaných aktivitách, napr. o valných zhromaždeniach, zábavách a podobne.⁵⁵

ZOZNAM ARCHÍVNÝCH FONDŮ

Archív mesta Košice, Evidencia spolkov v Košiciach a okrese košickom
 Archív mesta Košice, Index spolkov v obvode mesta Košic a obcí okresu Košice
 Archív mesta Košice, fond Magistrát mesta Košice 1861 – 1914
 Archív mesta Košice, fond Policajný kapitanát mesta Košice (1830) 1861 – 1922
 Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, fond Belügyminisztérium
 Štátny archív v Košiciach, fond Cechy, spolky a záujmové organizácie. Spolky v abovskej a turnianskej župe 1861 – 1918 (aj Svojina 1945 – 1954)
 Štátny archív v Košiciach, fond Župa abovsko-turnianska 1881 – 1922
 Štátny archív v Košiciach, fond Abovská župa 1860 – 1881.
 Štátny archív v Košiciach, fond Abovsko-turnianska župa, podžupan 1882 – 1919
 Štátny archív v Košiciach, fond Hlavný župan mesta Košic 1862 – 1917
 Štátny archív v Košiciach, fond Verejno-správne výbory abovsko-turnianskej župy 1882 – 1918
 Štátny archív v Košiciach, fond Krajský súd v Košiciach (1525) 1872 – 1949. II. zv.

ADRESÁRE

Kassai Kalauz Czím-Naptár [1891 – 1898, 1900] közönséges évre. Kassán, 1891 – 1900.
Kassai és Abauj-Torna megyei Kalauz czimtar 1901. Kassán, 1901.
Kassa sz. kir. város és Abauj-Torna vármegye lakcim jegyzéke az 1903 évre. Kassa, 1902.
Magyarországi társas és közmüvelődési körök, kereskedelmi-, ipari- és gazdasági szakegylet valamint dal- és zeneegyesületek czimtára. Kassa, 1899.
Kassa szab. kir. város és Abauj-torna vármegye czim és lakásjegyzéke [1906 – 1907/8, 1910]. Kassa, 1906, 1908, 1910.
Kassa szab. kir. város teljes cím-tára 1911. évre. Kassa, 1911.
Kassa szab. kir. város czim és lakásjegyzéke 1913 – 1914. évre. Kassa, 1914.

ČASOPISY

Felsőmagyarországi Jogászélet. A kassai jogász egylet és a Máramarosszigeti joghallgatók egyesületének hivatalos lapja. II. évfolyam, Kassa, 1912, 9 – 12 szám.
Gazdasági közlöny 1895 – 96 XV. évf. Az Abauj-Tornamegyei Gazdasági egyesület hivatalos értesítője.

ženský spolok – Spolok židovských žien – Košický dobročinný židovský ženský spolok... Často sa obmieňajú aj názvy podporných a rôznych odborných spolkov, napr. Nemocenský spolok košických krajčirov – Spolok košických krajčirov – Svojopomocný a vzdelávací spolok krajčirov v Košiciach – Nemocenský a samovzdelávací spolok košických krajčirov.

55 V Košiciach vychádzalo v dualistickom období viacero periodík. Bližšie k periodikám v Košiciach, ale aj na celom území dnešného Slovenska v období dualizmu viď napr.: POTEMRA, Michal (Ed.). *Bibliografica inorečovných novín a časopisov na Slovensku do roku 1918*. Martin : Matica slovenská, 1963, 818 s.

Kürüc földön. Társadalmi, szépirodalmi és művészeti folyóirat. 1912. Az Abaujtornai és Kassai Közművelődési Egyesület, a Kassai Kazinczy, az Eperjesi Széchenyi és a Zempléni Kazinczy körök hmatalos lapja.

Minerva. A kassai irodalmi társaság lapja 1. – 2. szám. Kassa, 1893, 1894.

ROČENKY, SPRÁVY O ČINNOSTI A Z VALNÝCH ZHROMAŽDENÍ

A felsőmagyarországi múzeum-egylet [első - tizenkettedik] évkönyve. Kassa, 1874 – 1902.

A kassai autonóm kath. kör 1908 május 28-iki közgyűléséből. Kassa, 1908.

A kassai autonóm kath. kör [V., VIII. – IX., XI. – XIII.] közgyűlése. Kassa, 1910, 1913 – 1914, 1916 – 1918.

A kassai állatvédő-egyesület évkönyve az 1887-ik évre. Kassa, 1888.

A kassa egyházmegyei szegény tanulókat segélyező egyesület jelentése. Kassa, 1897.

A Kassai Falka-Vadásztársulat évkönyve 1895 – 1896; 1900 – 1902; 1904 - 1905 évről. Kassa, 1895 – 1905.

A kassai iparosok és munkások nyugdíj egylete XIII-ik évi jelentése és zárszamadása 1910. Évről. Kassa, 1911.

A kassai jótékony nőegylet 1890. évi jelentése. Kassa, 1891.

A kassai kath. legényegyesület II. évkönyve 1891. január 1. – 1892. szeptember 30-ig. Kassa, 1892.

A kassai Kazinczy kör [1898 – 1904, 1906 – 1917]. évi jelentése és évkönyve. Kassa, 1913 – 1918.

A kassai kereskedő ifjak társulata könyvtárának. Kassa, 1901.

A kassai kereskedők köre könyvtárának 1903, 1905. Kassa, 1903, 1905.

A kassai királyi jogakadémia hallgatóit segélyező egylet évi jelentése. Kassa, 1873.

A kassai kir. jogakadémia ifjusági egyleteinek évkönyve [1891 – 93]-ról. Kassa, 1892, 1893.

A kassai kir. jog. akadémia segély-egylet és olvasó kör évi jelentése 1878/9, 1884/85. Kassán, 1879, 1885.

A kassai munkásbetegsegélyező-egylet [XXVII, XXX.] évi jelentése és zárszamadása az [1902, 1905]. Kassa, 1906.

A kassai takarékegylet mint szövetkezet XVIII-ik évi zárszamadása. Kassán, 1915.

„A kassai társalgási egylet“ Emléklapja. 1887. évi május hó 15.

Az Abauj-Torna vármegyei és Kassa közművelődési egyesület évi jelentése az 1907, 1910, 1913 / 1914, 1914 / 1915 évről. Kassa, 1908, 1910, 1916.

Az Abauj-Torna vármegyei és Kassai közművelődési egyesület 1905. március hó 4-én megtartott közgyűléséből. Kassa, 1905.

Elnöki megnyitó beszéd és titkári jelentés. Az Abauj-Torna vármegyei és kassai közművelődési egyesület 1905 március hó 4-én megtartott közgyűléséből. Kassa, 1905.

Jahres-Bericht des Kaschauer Musik-Vereins 1858. Kaschau, 1859.

Kassai almanach 1897. Kassa, 1897.

Kassai és Abaujtornamegyei protestáns patronázs egyesület három évi működése 1912 – 1915. Kassa, 1915.

Kazinczy évkönyv 1898 – 1928. Košice – Kassa, 1929.

Megnyitó Beszéd. Az Abauj-Torna vármegyei és Kassai közművelődési egyesület újjászervezése alkalmából. Kassa, 1904.

Üdvözlő beszéde – első évi közgyűlésen a kassai iparosok és munkások rokkant- ésnyugdíj egylete 1899 évimárczius hó 26-án megtartott. Kassa, 1899.

ŠTATISTIKY

HUNFALVY, János. Az Osztrák Birodalom rövid statisztikája különös tekintettel a Magyarállamra. Pest : Emich Gusztáv sajátja, 1867, 215 s.

HUNFALVY, János. Hivatalos statisztikai Közlemények, 1861 – 1878.

HUNFALVY, János. Magyar-Osztrák rövid statisztikája. Budapest : Az Athenaeum tulajdona, 1874, 288 s.

- HUNFALVY, János. *Magyarország különböző egyletei. Statistikai Közlemények*. Pesten : Magyar Tudományos Akadémia Statistikai Bizottsága, 1863.
- STUBENRAUCH, Moriz. *Statistische Darstellung des Vereinswesens im Kaiserthume Österreich*, 1857. [online]. [cit. 28.11.2014]. Dostupné na internete: <<http://babel.hathitrust.org/cgi/pt?id=mdp.39015009016844;view=1up;seq=5>>
- VARGA, Gyula. *Magyarország egyletei és társulatai 1878 – ban*. Hivatalos Statisztikai Közlemények. Országosmagy. kir. Statisztikai Hivatal, Budapest, 1880.

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

- A „Természetbarátok Turistaegyesülete“ košicei csoportjának 20 éves jubileumi emlékirata : 1911 – 1931. Košice : [Grafika Ny.], 1931, 80 s.
- BŐZSE, Sándor. *„Az egyesületi élet a polgári szabadság...“ Somogy megye egyesületei a dualizmus korában*. Kaposvár : Somogy Megyei Levéltár, 1997, 247 s.
- HLAVAČKA, Milan. Historicko-sociální parametry občanské společnosti aneb jak se v českých zemích změnili měšťané v občany? In: BARTONIČEK, Pavel (Ed.). *Formování občanské společnosti ve Slaném a na Slánsku na přelomu 19. a 20. století*. Slaný : Knihovna Václava Štecha ve Slaném, 2012, s. 9-26.
- HORVÁTH, Balázs. *Kazinczy Ferenc kassai szereplése. Felolvastott a kassai Kazinczy kör 1901 évi október hó 24-én tartott emlékünnepevényén*. Kassa : Szt. Erzsébet könyvnyomda r. t. nyomása, 1910, 13 s.
- KAFKOVÁ, Renata. Spoločnání – geneze, význam v rámci občanské společnosti, stav bádání v české historiografii a jeho úkoly. In: *Acta facultatis philosophicae. Historie historica*, 2003, roč. 10, č. 208, s. 179-193.
- KAPY, Gábor. *A kassai könyvnyomdászok egyesülete huszonöt éves fennállásának története*. Kassa : Ries Lajos könyvnyomda és kiadóüzlet, 1899, 52 s.
- KEREKES, György. *A Kassai kereskedők életéből harmadfélszázad 1687 – 1913*. Budapest : Az Országos Iparegyesület kiadása, 1913, 267 s.
- KLADIWA, Pavel – POKLUDOVÁ, Andrea – KAFKOVÁ, Renata. *Lesk a bída obecních samospráv Moravy a Slezska 1850 – 1914. II. síl, I. svazek. Muži z radnice*. Ostrava : Filozofická fakulta Ostravské univerzity, 2008, 751 s.
- KÖVES, Károly. *A 400 éves „Lócei-Ház“ és a 63 éves „Kassai polgári társaskör*. Košice : Atheneum, Kassai Könyvnyomda és Lapkiadó, 1931, 55 s.
- LEKLY, Gyula. *A közmívelődési egyesületek és Kassa*. Kassa : Nyomatott Bernovits Gusztáv könyvnyomdájában, 1885, 15 s.
- LEKLY, Gyula. *Kassai utmutató*. Kassa : Kassai daleyget, 1901, 84 s.
- MANNOVÁ, Elena. Ideové smery, kultúrny a spoločenský život. In: KOVÁČ, Dušan a kol. *Slovensko v 20. storočí. I. Na začiatku storočia 1901 – 1914*. Bratislava : Veda, 2004, s. 211-275.
- MANNOVÁ, Elena. Prehľad vývoja spolkového hnutia na Slovensku z aspektu formovania občianskej spoločnosti. In: STENA, Ján (Ed.). *Občianska spoločnosť. Problémy a perspektívy v ČSFR*. Bratislava : Sociologický ústav SAV, 1991, s. 71-80.
- Pamätná kniha 30 ročnej jubilejnej slávnosti Košických kovorobotníkov 1903 – 1933. Emlékkönyve. A kassai Vas- és fémmunkások 30 éves jubileum ünnepélyenek*, 47 s.
- PFEIFFER, Miklós. *Tömegléktan és háború*. Kassa : „Szent Erzsébet“ nyomda részvénytársaság, 1915, 13 s.
- PÓR, Edit. *A magyarországi egyesületek címtára a reformkortól 1945-ig. 1-3. köt.* Budapest : Művelődés kutató Intézet, 1988, 1357 s.
- POTEMRA, Michal (Ed.). *Bibliografia inorečových novín a časopisov na Slovensku do roku 1918*. Martin : Matica slovenská, 1963, 818 s.
- SCHALKHÁZ, Lipót. *„Dalos Kassa“ A Kassai zenekedvelők koszorús daleygetének története. 1907 – 1942*. Kassa : Grafika ny., 1944, 179 s.
- SZIKLAY, János – BOROVSZKY, Samu. *Abauj-Torna Vármegye és Kassa* [online]. Budapest, 1896 [cit. 10.12.2013]. Dostupné na internete: <<http://mek.oszk.hu/09500/09536/html/0001/23.html>>

SZIKLAY, János – BOROVSZKY, Samu. *A Magyarország Vármegyéi és Városai I. : Abauj-Torna Vármegye és Kassa*. Budapest : Apollo, 1896, 580 s.

VÁRNAY, Ernő – GRUSETZKY, Ferenc. *A Kassai atlétikai club jubiláris emlékkönyve 1903 – 1923*, 126 s.

WICK, Béla. *Kassa története és műemlékei*. Kassán : Wiko, 1941, 446 s.